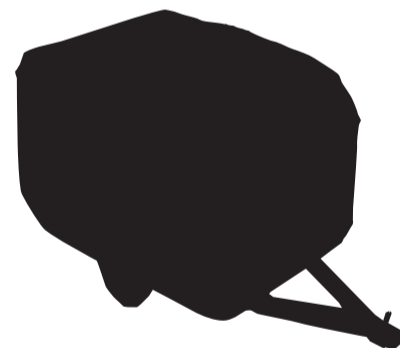
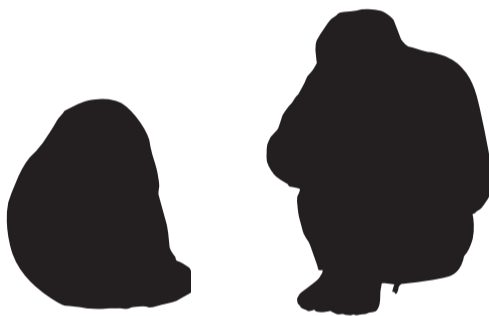
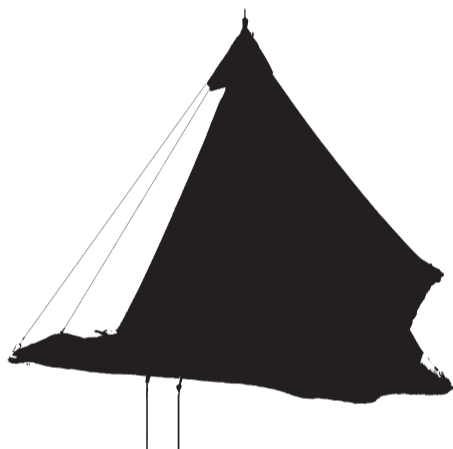
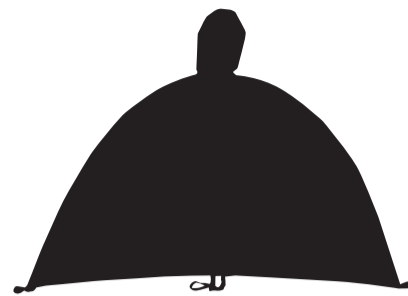
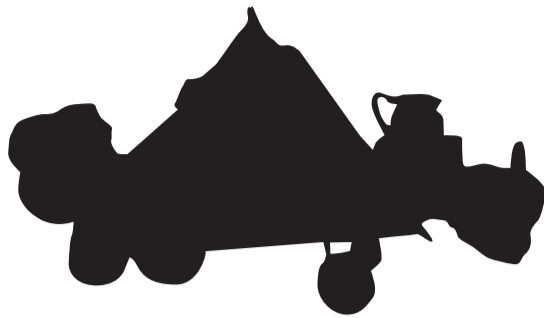

BULLETIN

MUSEUM DE FUNDATIE

JUNI 2007, JAARGANG 18, NR 2

SHELTER

TENTEN, HUTTEN EN ANDERE SCHUILPLAATSEN

ZOMEREXPOSITIE 23 JUN T/M 2 SEP 2007 – MUSEUM DE FUNDATIE, KASTEEL HET NIJENHUIS

KIJK VOOR MEER INFORMATIE OP WWW.MUSEUMDEFUNDATIE.NL

Beste lezer,

Niet alleen qua temperatuur was het voorjaar voor Museum de Fundatie veelbelovend. Het daverende succes van de Voermantentoonstelling in het Paleis aan de Blijmarkt in Zwolle overtrof onze stoutste verwachtingen. Wij kijken reikhalzend uit naar een lange zomer, waarin wij de focus verschuiven naar onze andere prachtige locatie: Kasteel Het Nijenhuis. Hier kunt u vanaf 23 juni genieten van de zomertentoonstelling 'Shelter', met een keur aan bouwsels van toonaangevende kunstenaars. Op onze stadslocatie in Zwolle houden we de koelte letterlijk en figuurlijk nog even binnen en verlengen de nu al klassieker '150 jaar

Voerman, de keuze van Henk van Ulsen' tot en met 19 augustus.

Voor u ligt ons nieuwsbulletin waarmee we u, geïnteresseerde in Museum de Fundatie, met regelmaat informeren over de activiteiten binnen ons museum. Deze keer is de opzet iets anders dan u van ons gewend bent. Dit bulletin staat bijna volledig in het teken van de zomerexpositie 'Shelter – Tenten, hutten en andere schuilplaatsen' en is daarmee een soort tentoonstellingscatalogus. Bezoekers aan 'Shelter' krijgen een aanvullend tekst-katern met een essay van kunstcriticus Robbert Roos in het museum uitgereikt.

Tot slot maak ik graag van de gelegenheid gebruik u alvast op ons herfstprogramma te wijzen. Op 15 september opent in Zwolle de expositie 'Het oog van de kenner'. Hiermee presenteert Museum de Fundatie in nog nooit vertoonde omvang de collectie die door zijn stichter Dirk Hannema bijeen is gebracht. Gehangen op volgorde van verwerving zullen wanden vol met internationale topwerken en depotstukken, variërend van middeleeuws tot modern, een overweldigend beeld geven van deze bijzondere collectie. In Kasteel Het Nijenhuis zal een ruimte worden ingericht met de pseudo-Vermeers uit de Hannema-collectie gecombineerd met de geruchtmakende

Vermeervervalsing 'De Emmaüsgangers' van Han van Meegeren uit de collectie van Museum Boijmans Van Beuningen. Bovendien tonen we vanaf 29 september op onze beide locaties werk van Kees Verwey.

Een veelbelovende zomer 2007. Een zomer die pas perfect wordt als wij u in Museum de Fundatie mogen begroeten!

Ralph Keuning
Directeur Museum de Fundatie

Tenten, hutten en andere schuilplaatsen

Shelter

Alhoewel Kasteel het Nijenhuis tegen de hedendaagse geweldsmethodes weinig weerstand zou kunnen bieden, is het met zijn versterkte muren en slotgracht een krachtig symbool voor de eeuwenoude zoektocht naar én het wezenlijke belang van beschutting. En daarmee een geschikte locatie voor een tentoonstelling met als onderwerp *Shelter*. De schuilplaats bestaat niet alleen als noodzakelijk onderdak voor de vluchteling of de dakloze om hen te beschermen tegen geweld en de elementen. *Shelter* gaat over meer dan alleen fysieke bescherming. Iedereen, ook degene

mét een dak boven zijn hoofd, heeft soms de behoefte om weg te kruipen voor de alledaagse werkelijkheid. Het begrip *Shelter* blijkt een inspiratiebron voor veel beeldend kunstenaars te zijn. Het bevat een scala aan onderwerpen, zoals de grens tussen privacy en openbaarheid; vrijheid en beperking; mobiliteit; bescherming en onderdrukking; schijnveiligheid; sociale interactie en identiteit. Een aantal van deze verschillende uitingen van het begrip *shelter* wordt door de werken in de tentoonstelling vertegenwoordigd, te beginnen met de shelteroervorm; de tent.

Atelier Van Lieshout,
Ball (Sensory Deprivation Chamber), 1996
Achmea kunstcollectie

De tent

In de muurtekening van **Tomas Schats** (1976) smelt deze herkenbare vorm samen met een huis. Door het gespannen canvas en de scheerlijnen valt eerst vooral de tentvorm op. Pas bij een meer nauwkeurige observatie wordt duidelijk dat het ook karakteristieken van een stenen huis heeft. **Maria Roosens** (1957) tent toont juist geen tekenen van bescherming; de glassculpturen die bijna willekeurig om het kleine oranje tentje geplaatst lijken te zijn, versterken haar kwetsbaarheid. In de primitieve tent in de tekening van **Rikje Theunissen** (1962) schuilt zelfs het kwaad; twee wolven zitten als mensen in een tentje onder de bomen om een gasbrander geschaard terwijl een schaap nietsvermoedend het tafereel nadert. Een meer solide en vriendelijke indruk wekt de tent van **Tom Claassen** (1964). Claassen groef een tent-vormige kuil in de vloer van zijn atelier, goot er rubber in en haalde er een archetypische tent uit. Het met zand bedekte rubber geeft de tent een ongebruikelijke oppervlakte. Het roept associaties met dierenhuiden op en maakt dat het – ondanks zijn wat ingezakte vorm – lijkt te leven. Het kan echter niet functioneren als shelter omdat in de volledig gesloten vorm de ingang ontbreekt. Ook bij de *Binnenstebuiten tent* (1978) van **Cornelius Rogge** (1932) is dit het geval.

Als vervolg op zijn tenten in de tuin van het Kröller-Müller Museum, gesloten vormen waarin de duisternis gevangen zat, wilde Rogge de duisternis los laten met deze omgekeerde tent. Voor Rogge heeft het tentdoek in zijn werken verwantschap met de huid, omdat het iets omsluit dat voor anderen voor altijd onzichtbaar zal zijn. De huid speelt de hoofdrol in **Petra Groens** (1973) speciaal voor Shelter gemaakte *Second Skin*. De wanden van deze tent bevatten *bodybags*, waar de bezoeker zich door kan laten omsluiten. Het huidkleurige tentdoek met de daarop aangebrachte cellen en structuren wordt met vleeshaken, die de elasticiteit van de huid in herinnering roept, aan het frame bevestigd. Groen overbrugt met deze tent de ruimte tussen de tent als shelter en de shelter als tweede huid.

Mobiliteit

De tent staat voor vrijheid; in ruil voor wat comfort en zekerheden kun je overal ter wereld wonen en zo vaak verhuizen als je maar wilt. **Dré Wapenaar** (1961) maakte uitgerekend voor de vogel, een aan vrijheid gerelateerd dier bij uitstek, een tent. De traditionele tentvorm veranderde Wapenaar voor *Birds Treetent* (2005) in twee groene druppels die aan de stam van een boom

Wouter Klein Velderman, Basket, 2007

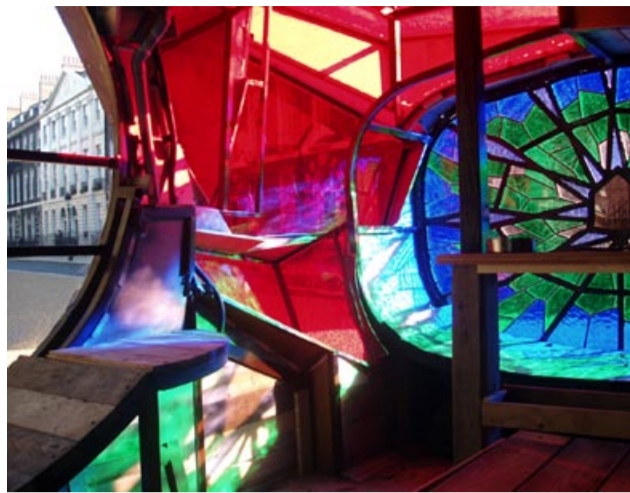

Henk Wildschut, Calais januari 2006

Dré Wapenaar, Birds Treetent, 2005

‘Interessant aan het gegeven shelter vind ik dat het een oeroud gegeven is, maar door de tijd steeds opnieuw uitgevonden moet worden en steeds een andere betekenis krijgt.’
Dirk van Lieshout

Rob Voerman, zonder titel (detail), 2006

Marjan Teeuwen, Huiskamer 3/6, 2006

bevestigd kunnen worden. Omdat het wonen in bomen niet alleen is voorbehouden aan vogels ontwikkelde **Alrik Koudenburg** (1976) een boomtent die zo klein en compact is dat het onder de arm naar de meest mooie plekjes meegenomen kan worden. Opzetten kan op de grond, het ophijzen gebeurt via een kabel en een sterke tak. Eenmaal bovenin wordt de kampeerder door de schutkleuren en het dunne, deels transparante materiaal van de tent volledig opgenomen door de omgeving; vrij als een vogel. Vervoerbaarheid was ook een van de eisen waaraan de tenten van eerstejaars studenten van **CABK, ArtEZ academie voor beeldende kunsten Zwolle** moesten voldoen. Geïnspireerd door het thema Shelter hebben ze gezamenlijk een kleurrijk en veelvormig tentenkamp voor op het uitgestrekte grasveld ten westen van het kasteel ontworpen.

De tent is niet voor iedereen met behoefte aan vrijheid ideaal; iets meer luxe wordt gezocht in de caravan. **Siert Dallinga's** (1954) caravan zegt veel over dit geliefde kampeerobject; de beperkte afmetingen en het materiaal maken het tot nostalgisch speelgoed en de romantiek van het rondtrekken wordt in een stralend vergezicht in de ruit weerspiegeld. Tegelijkertijd wordt de mobiliteit van het object geheel teniet gedaan door het nadrukkelijk ontbreken van een auto. De eveneens autoloze minicaravan van **Nanda Runge** (1970) en **Annemieke Fanoy** (1970) heeft een heel andere bestemming. Door hun overeenkomstige fascinatie voor de tegenstelling veilig-onveilig, bouwden ze samen de caravan waarvan Fanoy al sinds de jaren tachtig een bouwtekening bewaarde. De ei-vormige *Atelier Trailer* met functioneel bovenlicht heeft ruimte voor twee mensen en biedt een beschermende, mobiele plek

om te werken. Ook **Wouter Klein Veldermans** (1979) voor *Shelter* maakte installatie ziet er uit alsof het zo achter een auto gehangen kan worden. *Basket* bestaat uit een aanhangwagen, met daarop een gesloten sculptuur van grote en kleine volumes gemaakt van grijs, industrieel pvc doek en verweerd tentdoek. Deze contrasterende materialen werpen beide een andere façade op, waardoor de toeschouwer verschillende signalen ontvangt; het nodigt uit om dichterbij te komen en tegelijkertijd waarschuwt het afstand te houden. Volgens Klein Velderman is het een verzameling sculpturen die voor onbepaalde tijd achtergelaten is op deze plek. Dit achtergelaten zijn geeft het werk een nomadisch en ontheemd karakter.

Vrijplaatsen

In het tijdens *Shelter* tentoongestelde werk van **Rob Voerman** (1966) is een auto verwerkt, maar omdat hij op z'n kop staat, is er van mobiliteit geen sprake. Bovendien is de auto getransformeerd in een sprookjesachtige houten constructie. De sfeer van het interieur wordt bepaald door de grote, ronde ramen met gekleurd glas. Het krijgt hiermee de uitstraling van de Romantiek, de tijd van tuinsieraden en follies. Een mooi voorbeeld hiervan is het stronken hutje dat **Adolf Carel baron Bentinck tot Nijenhuis** (1764-1837) vermoedelijk rond 1800 in het bos rondom Kasteel het Nijenhuis heeft laten bouwen. Het puntige rieten dak rust op een dikke wand met een bijzondere structuur; het is opgebouwd uit boomstronken. Ter gelegenheid van de tentoonstelling zal op de locatie van het inmiddels verdwenen hutje de plattegrond terug te vinden zijn. Sinds de romantiek is het verlangen om zelf hutten te bouwen gebleven. **Pjotr Müller** (1947) bouwde in de tuin van Kasteel het Nijenhuis een 'antikasteel' van sloophout.

Het biedt onderdak aan de *Architectuurstudie*. In het werk van **Dirk van Lieshout** (1973), die eveneens speciaal voor de tentoonstelling een shelter ontwierp, spelen zowel de toeschouwer als het toeval een rol. Zijn zelfgebouwde shelter beschouwt Van Lieshout als vrijplaats waarbinnen opnieuw gedefinieerde waarden en codes gelden. In deze vorm kan het dienen als een instrument om de omgeving en zijn eigen verhouding daartoe te onderzoeken. In het eenvoudige houten huisje van **Miguel Peres dos Santos** (1976) lijkt door de warme gloed van het lampje en de geluiden van het voorgedragen gedicht menselijke aanwezigheid nabij. Er is echter niemand. De eenvoud en de eenzaamheid van het huisje staat in groot contrast met de existentiële vragen die het gedicht oproept. Ook de kleine wandobjecten die **Marinda Veeneman** (1985) van afvalmateriaal samenstelde, lijken ondanks hun maquette-formaat bewoonbaar. De uiteenlopende vormtaal en materiaalkeuze maakt dat elk huisje een eigen emotionele lading krijgt.

Verre van poëtisch is het huis dat staat op de foto die **Erwin Olaf** (1959) maakte in Slowakije. Door de brokkelige witte muur en de gefragmenteerde dakplaten lijkt het oud en gebrekkig. Erwin Olaf plaatste er echter een mevrouw in een frivole stoel van de ontwerper Borek Sipek voor, geflankeerd door een buikige, nonchalant leunende man en de poëzie is terug. Plotseling wordt de rust en eenvoud van de mensen weerspiegeld in het huis, waardoor het de uitstraling van een paleisje krijgt.

Engagement

Een tentoonstelling getiteld Shelter bevat onvermijdelijk geëngageerd werk. Zo zien we de schrijnende dagelijkse realiteit van

de vluchtelingen in de foto's van documentaire fotograaf **Henk Wildschut** (1967). Deze serie verscheen in 2006 in het Volkskrant Magazine bij een reportage over de honderden illegalen in Calais die in doorweekte en vervuilde tentenkampen wachten op de oversteek naar Engeland. Op de foto's is te zien hoe in de bossen onderkomens zijn gebouwd van dekens, kranten en kleding. Juist voor mensen die in dergelijke mensonterende situaties moeten overleven, ontwikkelt **Lucy Orta** (1966) draagbare tenten die bescherming bieden tegen weersinvloeden en bovendien de broodnodige privacy scheppen. De zilverkleurige iglotent *Refuge Wear-Habitent* (1992/1993) maakt onderdeel uit van een serie waarin ze sinds begin jaren negentig mode, architectuur en innovatieve materialen combineert. **Mella Jaarsma** (1960) creëert eveneens shelters die als een kostuum gedragen kunnen worden. De stof waarmee ze *This land is ours* (2007) maakte, is bedrukt met fotoprints van de gevolgen van de aardbevingen in Yogyakarta, de stad waar Jaarsma nu ruim twintig jaar woont. Ze fungeren niet alleen als shelters, maar ook als vlaggen. Hiermee kunnen de slachtoffers hun land terugclaimen van de vele hulporganisaties die met alle goede bedoelingen hun leefomgeving bezetten. **Alicia Framis** (1967) ontwierp voor de gevolgen van een andere natuurramp, overstromingen, het *Billboard Thailand House* (2001): een eenvoudige vierkante box op palen. Vanwege de geminimaliseerde benutting van het huis in Thailand (het wordt enkel gebruikt om spullen in op te slaan en te slapen) is het slechts in twee kamers verdeeld. Opgebouwd van en gebruikt als reclameborden is het huis bovendien gratis: het wordt door het bedrijfsleven gefinancierd. Mensen moeten echter tegen meer dan alleen de elementen beschermt worden. Om donkere vrouwen tegen fysieke en mentale mishandeling te >>>

v.l.n.r.

Tom Claassen, zonder titel, 1997, collectie Breda's Museum;
Nanda Runge en Annemieke Fanoy, *Atelier Trailer*, 2006;
Rosalie Monod de Froideville, *HideAway Cozy Baby & HideAway Cozy Adult*, 2006

150 jaar Voerman

>>> beschermen zonder ze als slachtoffers te bestempelen, maakte Framis van de ijzersterke kogel-, vuur- en bijtvrije stof Twaron acht jurken, in klassieke en eigen ontwerpen. De goudkleurige jurken werden getest buiten de Amsterdam Arena, voorafgaand aan een voetbalwedstrijd.

Opgesloten

De deken als symbool van warmte en beschutting is een belangrijk element in het werk van **Berlinde de Bruyckere** (1964). In het *Dekenhuis* (1993) bedekt het deels het koude, metalen geraamte. Veiligheid kan echter beklemmende vormen aannemen en ook dat wordt volgens De Bruyckere door de deken gesymboliseerd; te veel dekens werken verstikkend en desoriënterend. Zo is het ook met de *HideAways* van **Rosalie Monod de Froideville** (1978). Ze doen denken aan voorgevormde meubelhoezen, maar ze zijn van zacht materiaal en op de menselijke maat ontworpen. Bedoeld als veilige intieme schuilplekken, is het vanwege het feit dat ze over het hoofd getrokken worden maar de vraag hoe lang deze veiligheid prettig is. **Atelier Van Lieshouts Ball** (*Sensory Depriva-*

tion Chamber) (1996) heeft dezelfde dubbelheid. De zwarte bol, van binnen bekleed met een warm schapenvachtje, lijkt de ultieme plek voor individuele afzondering; je trekt de deur dicht en volledige duisternis omringt je. Omdat er slechts een slot aan de buitenkant zit, kan ook hier het gevoel van bescherming razendsnel omslaan in gevoelens van paniek.

Minutieus geknipte papieren figuren en objecten van ongebakken klei domineren de installatie *Single Sect* (2007) van **Karen Sargsyan** (1973). De figuren bijeengebracht onder een beschuttend dak, de maskerachtige gezichten en de verwijzing naar een sekse in de titel maken dat dit werk zich plaatst in het spanningsveld tussen bescherming en onderdrukking.

De grote interieurfoto's van **Marjan Teeuwen** (1953) laten een systematische opeenstapeling zien van voorwerpen als dozen, boeken en tassen. Deze nauwgezette rangschikking veroorzaakt een dynamisch beeld. Het illustreert tegelijkertijd op een beklemmende manier, hoe we – met het oneindige verzamelen van spullen – onze eigen shelters creëren.

Shelter Tenten, hutten en andere schuilplaatsen is van 23 juni t/m 2 september te zien in en om Kasteel Het Nijenhuis bij Heino (NS station Heino op 15 minuten loopafstand, een uitgebreide routebeschrijving vindt u op www.museumdefundatie.nl). De boomtent van Alrik Koudenburg en de muurtekening van Tomas Schats zijn gedurende de tentoonstelling te zien in de binnenstraat van het Paleis a/d Blijmarkt in Zwolle.

Jan Voerman (1857-1941), IJsselgezicht, 62 x 102 cm, olieverf op doek

150 jaar Voerman. De keuze van Henk van Ulsen: Nog te zien tot en met zondag 19 augustus.

Wegens groot succes – in de eerst twee maanden bezochten meer dan 11.000 bezoekers de expositie – is de tentoonstelling '150 jaar Voerman. De keuze van Henk van Ulsen' verlengd t/m 19 augustus. Voerman-kenner en verzamelaar Henk van Ulsen stelde voor de Fundatie de tentoonstelling samen. Als geen ander weet hij wat het werk van Voerman zo bijzonder maakt. Zijn fascinatie voor Voerman begon in 1972, toen hij in een kunsthandel twee schilderijen zag. "Ik werd onmiddellijk geraakt

door de weidsheid van het landschap, de strakke luchten, hoog boven de rivier, het wolkenpalet, de stilte van het buiten zijn." Dat de schilderijen het landschap van zijn geboortestreek toonden, was een extra stimulans om nog meer van Voerman te gaan zien en te kopen. In een tijdsbestek van 20 jaar bracht hij de grootste Voermanverzameling ter wereld samen.

In 1993 droeg van Ulsen zijn Voermancollectie over aan de Provincie Overijssel, waarmee deze terecht kwam in Museum de Fundatie. Op de expositie is een groot deel van deze collectie te zien, aangevuld met andere topwerken uit museale en particuliere collecties.

Met speciale dank

SHELTER is mede mogelijk gemaakt met steun en medewerking van:

ArtEZ hogeschool
voor de kunsten

Vriendenlezing

door Jan Jongert

Op zaterdag 30 juni organiseren de Vrienden van de Fundatie een lezing rond het thema Shelter. Architect Jan Jongert is hiervoor als gastspreker uitgenodigd. Jongert heeft een internationaal hoog gewaardeerde kijk op alternatief en duurzaam bouwen van compacte onderkomens en richtte het bureau '2012 Architecten' op. In 2003 ontwierp hij onder meer de MRS II, een uit wasmachine-onderdelen opgebouwd, mobiel onderzoekslaboratorium; de Miele-Shelter.

De lezing van Jan Jongert vindt plaats in de Oranjerie van Kasteel Het Nijenhuis en vangt aan om 14.00 uur. Vrienden hebben toegang met Vriendenpas. Voor andere geïnteresseerden volstaat een entreebewijs voor de tentoonstelling. Reserveren via 0572- 38 81 88 of vrienden@museumdefundatie.nl

Vriend bent u al voor 25 euro per jaar! Geïnteresseerd? Stuur ons een email of bel bovenstaand nummer voor meer informatie.

Algemene info

Museum de Fundatie is een uniek dubbelmuseum. Kasteel Het Nijenhuis bij Heino richt zich op de verzameling van één persoon, collectioneur Dirk Hannema (1895-1984). Het Paleis a/d Blijmarkt in Zwolle toont de passie van de hedendaagse kunstverzamelaar en zijn collectie.

Openingstijden:

Kasteel Het Nijenhuis
't Nijenhuis 10, Heino/Wijhe:
Di t/m zo, 11.00 – 17.00 uur.
Paleis a/d Blijmarkt
Blijmarkt 20, Zwolle:
Di t/m zo, 11.00 – 17.00 uur.
Beide locaties zijn op 25 dec en 1 jan gesloten.

Entreprijzen:

Volwassenen: € 7,50
Studenten, CJP en 65+: € 5,00
Jongeren t/m 17 jaar, Museumkaart, ICOM, Vereniging Rembrandt en Vrienden van de Fundatie: gratis
Passe-partout kasteel en paleis: € 10,00
Rondleidingen en groepsbezoeken op basis van reservering (ook buiten openingstijden mogelijk)

Postadres en inlichtingen:

Museum de Fundatie
't Nijenhuis 10, 8131 RD Heino/Wijhe
Tel 0572 38 81 88, fax 0572 38 81 77
info@museumdefundatie.nl
www.museumdefundatie.nl

Colofon

Het Bulletin is een uitgave van Museum de Fundatie. Het verschijnt drie keer per jaar en wordt gratis toegezonden aan Vrienden en relaties van het museum.

Juni 2007, jaargang 18, nr. 2

Concept 'Shelter':

Judith van Meeuwen

Teksten 'Shelter' – editie bulletin:

Jantine Kremer, Judith van Meeuwen, Ralph Keuning

Eindredactie:

Koen Schuurhuis, Jantine Kremer

Fotografie:

I. Wennekes (Atelier Trailer)
Robbert R. Roos (Birds Treetent)

Vormgeving:

Van GOG ontwerpers, Amsterdam

Druk:

Waanders Drukkers, Zwolle

ISSN 1871-9015

© Hannema-de Stuers Fundatie, Heino/Wijhe